

Forrásközlés

IFJ. ANDRÁSSY GYULA FELJEGYZÉSE AZ 1918-19. ÉVI

BALRATOLÓDÁS OKAIRÓL MAGYARORSZÁGON

/Közli: Szabó P. Csaba/

B e v e z e t é s

A történelmi forrásainak sorában nélkülözhetetlen szerepet töltenek be az egyes történeti szituációk, események és folyamatok személyes megvilágítású elemzései, a naplók, memorandumok, visszaemlékezések, feljegyzések, Napjainkban egyre több ilyen dokumentum válik hozzáférhetővé és kerül be a köztudatba. A történettudomány feladata, hogy ezeket az írásokat hullámzó színvonaluk, változó forrásértékük és jelentőségük maximális figyelembevételével beépítse, integrálja kutatásaiba, hogy ezzel is egy árnyaltabb, többszemponú történeti kép megrajzolását segítse elő. A visszaemlékezések nagy részének az csökkenteni felhasználhatóságát, hogy jóval a tárgyalt események után keletkeztek /néha évekkel, évtizedekkel később/, így íróik emlékezetéből lassan kihulltak a feleslegesnek vélt dolgok, a környezetük elvárásaival összhangban egész korábbi tevékenységük más színezetet kaptak. Ily módon nem egy forrás a tényeket "szabadon csoportosító", számos szubjektív elemet tartalmazó önigazoló irattá vált.

Éppen ezért értékesek azok a munkák, amelyek az eseményekkel párhuzamosan íródtak és utólagos változtatások nélkül állnak ma rendelkezésünkre. Ebbe a kategóriába tartozik Ifj. Andrássy Gyulának, kora egyik legtehetségesebb magyar politikusának, az Osztrák-Magyar Monarchia utolsó külügyminiszterének 1919 március közepén készült feljegyzése az 1918-19-es eseményekről./1/

Az irat több szempontból is figyelemre méltó. Szerzője Károlyi Mihállyal, a forradalom miniszterelnökével közeli rokonságban állott /Andrássy mostohalánya - Katalin - 1914-ben kötött házasságot Károlyival/, s az őszirózsás forradalom kitöréséig barátság fűzte őket egymáshoz. A rokoni köteleken és a személyes barátságon túl Andrássy politikai téren is igyekezett befolyást gyakorolni vejére. Károlyiról "napról-napra, szinte matematikai pontossággal meg lehetett állapítani bizalmas beszélgetései során tett nyilatkozataiból," hogy azokban a napokban Andrássyval volt-e együtt többet, vagy a radikálisokkal." /2/ Október utolsó napjaiban a közöttük rohamosan szélesedő politikai szakadék illuzórikussá tette bármiféle együttműködésüket, Andrássy ennek ellenére változatlanul kitűnő információkkal rendelkezett Károlyiról.

Andrássy a forradalmi napok zürzavarában - alig néhány nappal a Tanácsköztársaság kikiáltása előtt - meglátta a baloldali előretörés feltartóztathatatlanságát és saját konzervatív világnézete alapján annak fő okait és következményeit is feltárta. Az agitatív szándék és elfogultság azonban érvelését néhol egyoldalúvá tette, egyes állításait felszínes ismeretekre alapozta. /Például az MSZDP-nek tulajdonította a

földosztás meghirdetését; a forradalmat tisztán nemzeti felkelésnek minősítette; a hadsereg megíléésében álláspontja logikailag következetlen, ellentmondásos stb./ írásában már felbukkantak azok az érvek és szófordulatok, amelyek a készülő ellenforradalom szervezkedéséhez adtak ideológiai alapot, s később a 20-as, 30-as publicisztikájában is gyakran feltűntek. A Károlyi-éra kormányainak alkotmányellenes hatalomgyakorlására tett utalása, vagy "frappáns" összegezése Magyarország kulcsfontosságú szerepéről a bolsevizmus elleni harcban egy idő múlva az ellenforradalom klasszikus érveivé váltak. Ezzel együtt Andrassy az ekkor már jócskán radikalizálódó harcos újkonzervativizmustól igyekezett elhatárolódni. Ezt igazolja e feljegyzése is, amelyben az újkonzervativizmus leghatékonyabb ideológiai eszközének, az antiszemitizmusnak még burkolt formában sem találjuk nyomait.

Ifjabb Andrassy Gyula a forradalom előtti két évtizedben a magyar liberális arisztokrácia egyik legjelentősebb képviselője, mint politikai vezető éveken át a magyar bel- és külpolitika egyik fő alakítója. Személyes sorsa azt példázza, hogy Ferenc József korának egyes liberális indíttatású politikusai miképpen kényszerültek a Monarchia alkotmányán egyre keservesebb oppozícióba, hogy a két forradalom után a Horthy-féle ellenforradalmi rendszer dicstelen, másodrendű szereplőiként fejezzék be pályafutásokat./3/

Az alábbiakban először kerül publikálásra teljes terjedelemben az Andrassy-írás 1918-19-ről. Mivel a feljegyzés nyersfogalmazványnak készült, rövidítésekkel teletűzdelt,

stilisztikailag még nem teljesen kiforrott. A rövidítések nagyrésze triviális, ahol az érthetőség nem biztos, jegyzeteket alkalmaztam. Néhány helyen a kézírás olvashatatlan, ezeket szögletes zárójel jelöli. A korabeli megfogalmazásbeli és helyesírási szabályokat változatlanul meghagytam.